

na de 19de geen enkel gezelschap meer zou optreden. Goedewaagen zei, dat hij de zaak 'nader met de bevoegde autoriteiten (zou) bespreken. Wellicht is het goed, enkele raddraaiers te doen arresteren . . . Er werden enkele namen genoemd van tegen de Nederlandse Kultuurkamer agerende toneelspelers.¹ Overigens had Goedewaagen al vóór die vergadering de Duitse functionaris ingelicht onder wie de Kultuurkamer ressorteerde. Dat was dr. Joachim Bergfeld, hoofd van de *Abteilung Kultur* van Schmidts *General-kommissariat*.

Hoewel nadere gegevens ontbreken, kunnen wij ons niet anders voorstellen dan dat Bergfeld Schmidt en Seyss-Inquart regelmatig ingelicht had, hoe gering het aantal aanmeldingen was dat bij de Kultuurkamer binnenkwam, en duidelijk is het dat beiden de eventuele weigering van de toneelspelers om zich bij de Kultuurkamer aan te melden, hoog opnamen. Niet op het Persgilde kwam het aan (daar waren de journalisten toch al lid van), maar op het Gilde voor Theater en Dans; als dat op een algemene afwijzing zou stuiten, wat zou er dan van de overige gilden terechtkomen? Bovendien zou een weigering van de toneelspelers automatisch een publiek karakter krijgen: de schouwburgen zouden immers dichtgaan en niet alleen Goedewaagen maar ook de bezetter die achter hem stond, zou een openlijke nederlaag lijden. Bergfeld kreeg, zo veronderstellen wij, instructie, het zich aftekenend toneelverzet met de scherpste middelen te breken. Men realiseerde zich dat Goedewaagen terzake niets zou kunnen bereiken, laat staan Jan C. de Vos. Hun dreigementen zouden de toneelspelers naast zich neerleggen; dreigementen waarbij de *Sicherheitspolizei* aanwezig zou zijn, zouden meer indruk maken.

Bergfeld begon dicht bij huis: hij riep op 12 februari Dirk Verbeek bij zich, samen met Johan de Meester die als regisseur aan 'Het Residentietoneel' verbonden was. Bergfeld had een functionaris van de *Sicherheitspolizei* naast zich, vermoedelijk *SS-Untersturmführer* Gerhard Hahn. Verbeek en de Meester kregen er ongenadig van langs: wat verbeeldden zij zich wel, een verordening van de *Reichskommissar* in de wind te slaan! Geëist werd dat zij ter plaatse zouden verklaren, zich persoonlijk bij de Kultuurkamer te zullen aanmelden en hun uiterste best te zullen doen opdat de leden van hun gezelschap dat voorbeeld zouden volgen. Weigerden zij, dan zouden zij onmiddellijk gearresteerd worden, '*unter schwerster Beschuldigung: die der Rebellion*', zei Bergfeld.² Verbeek en de Meester gaven toe en verlieten geslagen Berg-

¹ DVK, departementsraad: Notulen, 13 febr. 1942, p. 3-4 (DVK, 3 c.) ² Ereraad voor toneel: notulen 22 juni 1945 (mededeling Johan de Meester) (OKW, Kunstzuivering, 31).